

Bibó István évnyitó beszéde

Elhangzott 2005. augusztus 31-én

Kedves vendégeink; kedves szülők, kedves tanárok; kedves régi és új diákjaink!

Ezen az évnyitón iskolánk névadójára, Sylvester Jánosra szeretném irányítani a figyelmeteket. Ez azoknak sem lesz hiábavaló, akik már hallottak vagy tanultak róla.

Mostanában van ugyanis születésének ötszázadik évfordulója (a hézagos adatokból valószínűsíthető év 1503-1506 között bármelyik lehet), és ebből az alkalomból szeretnénk a most megnyíló tanévet Sylvester-évként ünnepelni az iskolában.

A XVI. században, amikor élt, nagyon nehéz idő következett Magyarországra. Sylvester János 1503-1506 között egy olyan országban született, amely a nyugati kereszténység által megszervezett-átítatott Európa lényegében egyenrangú tagjának számított. De földrajzilag a legközelebb volt az egyre fenyegetőbben támadó török birodalomhoz, amely 1526-ban Mohácsnál döntő vereséget mért a magyar királyságra; tizenöt év múlva elfoglalta az ország fővárosát; s újabb évtized múlva, az 1550-es években elkezdett tartósan berendezkedni az ország középső harmadában; mint azóta tudjuk, 150 évre. A közeledő veszély Sylvester gyerekkorában még csak bizonytalanságot és félelmet keltett; férfikorára azonban visszatérő háborús viszonyokat, anarchiát s a félelem és bizonytalanság évtizedekre történő meghosszabbítását jelentette. Az országnak két királya volt; lehetett az erőviszonyok szerint az egyiktől a másikhoz állni és vissza, lehetett a zavarosban halászni, egyszerre vagy felváltva udvarolni töröknek és Habsburgnak, ellenfeleket és vetélytársakat beárulni, harácsolni és gazdagodni – végsőleg a szegények és elesettek rovására, mert őket két hatalom is adóztatta,

és a háború elől és a változó vagy nem is létező határok között sehová sem tudtak menekülni a falujukból. S ha egy tanult ember netán a hazáját akarta szolgálni, azt sem volt könnyű megállapítania, melyik ez a haza, hol van éppen s ki a gazdája, s mit lehet érte tenni, olyasmit, amit a háború, az ellenség tönkre ne tehetne.

S ebben a helyzetben terjed el a reformáció, amely egy régóta esedékes kérdést vet fel először az egyházban, de aztán hamarosan az egész akkori világban is: az egyház és a világi hatalom, illetve az egyház és a bibliai kijelentés eltorzult viszonyát. S Magyarországra pontosan a fent vázolt helyzetben érkezik és terjed el; és nemcsak gondolatok, nézetek tisztázását segíti, hanem arra is lehetőséget ad, hogy a saját igazságukat kizárólagosnak tekintő, elkeseredett vagy durva, érdekeik vagy hiúságuk által mozgatott emberek és csoportok egymás ellen forduljanak. A szellem és a hit csatamezőin is sokszor háború folyt vita vagy tárgyalás helyett.

Mit tett ebben a helyzetben Sylvester János?

Tudjuk, hogy megérintette a reformáció – de nem tudjuk, hogy annak melyik irányával rokonszenvezett, s hogy formálisan csatlakozott-e valamelyikhez. Nem tudjuk, mert irat vagy egyéb adat nem maradt erről, műveiből pedig nem lehet megállapítani. Horváth János, a nagy irodalomtörténész ezt írja róla: *"Ő nem érvel, nem cáfol, nem támad, nem vitatkozik, nem térít, nem csúfol, nem "rútol", nem nevezi Antikrisztusnak a pápát"*, és egyáltalán senkit sem nevez Antikrisztusnak; viszont magyar nyelvtant ír, lefordítja az Újszövetséget magyarra, és előszóként megírja hozzá az első magyar nyelvű – és rögtön tökéletes – hexametert; nyomdát alapít, illetve elvállalja a Nádasdy Tamás által felállított nyomda vezetését, amelyben a betűmetsző munkát sem derogál kitanulnia. Egyszóval: ahelyett, hogy veszekedne, sértegetne vagy megsértődne, ahelyett teszi a dolgát, s megpróbálja elvégezni azt, amit feladatának felismer, s eközben még valami szépet, tökéleteset is létrehoz. Hazaszeretete is ebben áll, amiben mi is példának tekintjük: *a felismert és megoldott feladatokban*, és nem a haza emlegetésében vagy abban, hogy másokat hazaárulónak nevez. – Nagyon meg lennék elégedve, ha ti is ilyen emberekké válnátok: akik nem a saját igazukat keresik, hanem a feladatukat, hogy azt elvégezhessék.

1504 körül született; az 1520-as években volt diák a krakkói egyetemen; fő műveit 1534-1543 között írta Nádasdy Tamás sárvári udvarában; azután a bécsi egyetemre került a görög, majd a

héber nyelv és végül a "história" tanárának; aztán az 1550-es években eltűnik a kutatók szeme elől. Nem tudjuk pontosan, mikor halt meg.

Szeretném, ha a mi szemünk és a ti szemetek elől nem tűnne el.

Ezekkel a gondolatokkal az 2005/2006-os tanévet – amely a mi iskolánkban Sylvester-év lesz – megnyitom.